

## ΠΡΑΞΗ

### Προσβάσιμη Φύση και Πολιτισμός: Αειφόρος Τουρισμός (IN-HERITAGE)

Στο πλαίσιο του Προγράμματος Διασυνοριακής Συνεργασίας Interreg Ελλάδα-Κύπρος 2014-2020

### ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ

#### Προτεινόμενη διαδρομή #1 στον δήμο Ρεθύμνης

<b>Τύπος εγγράφου</b>	<input checked="" type="checkbox"/> Αναφορά/Έκθεση	<input type="checkbox"/> Λογισμικό	<input type="checkbox"/> Άλλο
<b>Διαβάθμιση</b>	<input type="checkbox"/> Δημόσιο	<input type="checkbox"/> Εμπιστευτικό	<input checked="" type="checkbox"/> Εσωτερικό
<b>Κατάσταση</b>	<input type="checkbox"/> Αρχικό σχέδιο	<input type="checkbox"/> Αναθεωρημένο σχέδιο	<input checked="" type="checkbox"/> Τελική έκδοση
<b>Ημ/νία έκδοσης</b>	28.08.2023		
<b>Πακέτο Εργασίας</b>	ΠΕ5. Ανάπτυξη κοινών στρατηγικών & εργαλείων		
<b>Παραδοτέο της Πράξης</b>	5.3.2: Κοινή Προώθηση		
<b>Σύντομη περιγραφή</b>	Αυτό το έγγραφο αποτελεί εσωτερικό έγγραφο του έργου, το οποίο διατίθεται από τον Δικαιούχο 3 (Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία), ως έκθεση σύντομης παρουσίασης της προτεινόμενης διαδρομής #1 στον δήμο Ρεθύμνης.		

Η Πράξη συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Τ.Π.Α.)  
και από Εθνικούς πόρους της Ελλάδας και της Κύπρου

## ΑΡΜΟΔΙΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ ΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ



### **ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ**

Κεντρικά Γραφεία: Λεωφόρος Ελευθερίου Βενιζέλου 236, Ταχυδρομικός  
Κώδικας 163 41, Ηλιούπολη, Ελλάδα

Τηλ.: +30 210 99 49 837

Email: [esaea@otenet.gr](mailto:esaea@otenet.gr)

Ιστοσελίδα: [www.esaea.gr](http://www.esaea.gr)

## Πίνακας περιεχομένων

---

Εισαγωγικό σημείωμα .....	4
1. Ονομασία (identification).....	5
2. Σύντομη τουριστική περιγραφή .....	6
3. Εκτενείς τουριστική περιγραφή .....	7
4. Χάρτης της διαδρομής .....	10
5. Οδοί & Σημεία ενδιαφέροντος.....	11
6. Οδηγίες και πληροφορίες της διαδρομής .....	16

## Εισαγωγικό σημείωμα

---

Στο πλαίσιο της Πράξης IN-HERITAGE, η Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία, αποκαλούμενη (ΕΣΑμεΑ), σε συνέχεια Πρόσκλησης Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος για σύναψη σύμβασης παροχής υπηρεσιών ανέθεσε στην Ένωση Εταιριών «EUROPRACTIS - INFALIA», μεταξύ άλλων, τον προσδιορισμό έξι **(6) προσβάσιμων περιπατητικών διαδρομών**, εντός των ορίων των δήμων Ρεθύμνου, Αγίας Νάπας και Σωτήρας (δηλ. δύο σε κάθε δήμο), που συνδέουν **προσβάσιμα σημεία ενδιαφέροντος** (σημεία φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς) με προσβάσιμα σημεία γενικότερου τουριστικού ενδιαφέροντος των τριών Δήμων.

Στο πλαίσιο αυτό ο Ανάδοχος ανέλαβε τον προσδιορισμό των έξι διαδρομών συλλέγοντας τις απαραίτητες πληροφορίες για κάθε διαδρομή, οι οποίες περιλαμβάνουν:

- τεχνικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά των διαδρομών (π.χ. μήκος διαδρομής, τρόπους μετακίνησης, χρόνος που απαιτείται για την ολοκλήρωσή της διαδρομής από πεζούς, προσβασιμότητα, κ.λπ.)
- γενικές πληροφορίες (ιστορικές πληροφορίες, κ.λπ.) αλλά και χαρακτηριστικά σχετιζόμενα με την προσβασιμότητα, συμπερ. των σημείων φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς που περιλαμβάνονται στη διαδρομή.
- γενικές πληροφορίες για σημεία γενικότερου τουριστικού ενδιαφέροντος επί ή πλησίον της προτεινόμενης διαδρομής (π.χ. προσβάσιμοι χώροι εστίασης, προσβάσιμα καταστήματα τουριστικού ενδιαφέροντος κ.λπ.)

Στο παρόν παρουσιάζονται οι απαραίτητες πληροφορίες παρουσίασης μιας εκ των έξι προτεινόμενων διαδρομών που θα χρησιμοποιηθούν αφενός για την αναλυτική παρουσίαση της διαδρομής επιγραμμικά (online), δηλαδή στη βάση δεδομένων της ηλεκτρονικής πλατφόρμας IN-HERITAGE (βλ. Παραδοτέο 5.3.3 – Υπηρεσία #5) και αφετέρου στις ειδικές πινακίδες που θα παραχθούν (βλ. Παραδοτέο Π5.3.2-3 - Υπηρεσία #4) με προσβάσιμες μακέτες και χάρτες, οι οποίες θα ενσωματωθούν στη διαδρομή για την προώθηση επιλεγμένων σημείων φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της πόλης.

## 1. Ονομασία (identification)

---

Ελληνικά:

Πλατεία Άγνωστου Στρατιώτη - Πλατεία Μικρασιατών - Πλατεία των Ηρώων Πολυτεχνείου

Αγγλικά:

Agnostou Stratioti Sq.- Mikrasiatou Sq.- Iroon Polytechniou Sq.

## 2. Σύντομη τουριστική περιγραφή

---

### Ελληνικά:

Η διαδρομή αυτή δίνει τη δυνατότητα να διασχίσετε το Ιστορικό κέντρο του Ρεθύμνου από ανατολικά προς δυτικά, περνώντας από μνημεία, μουσεία, χαρακτηριστικούς δρόμους και σοκάκια, ανακαλώντας μνήμες από το παρελθόν.

Ξεκινώντας, από έναν σημαντικό δρόμο του Ιστορικού κέντρου, την οδό Αρκαδίου, μέσω της οδού Τσουδερών και στη συνέχεια της «μικρής αγοράς» και της Οδού Αγ. Φραγκίσκου φτάνετε στην πλατεία του Μικρασιατών, όπου δίνεται η δυνατότητα για ένα μικρό διάλειμμα ανάπαυσης και ξεκούρασης απολαμβάνοντας τον χώρο που περιβάλλεται από ένα πλήθος μνημείων. Στη συνέχεια, από την οδό Βερνάρδου, ένα γραφικό σοκάκι με πολλά σημεία ενδιαφέροντος, συνεχίζετε στην οδό Νικ. Φωκά και τέλος στην οδό Π. Κορωναίου που καταλήγει στην πλατεία των Ηρώων Πολυτεχνείου.

### Αγγλικά:

This route allows you to cross the Historic Center of Rethymno from east to west, passing by monuments, museums, characteristic streets and alleys, recalling memories from the past.

Starting from an important street of the Historic Center, Arkadiou street, through Tsouderon street and then into the “small market” and Ag. Francesco street. you reach Mikrasiaton square, where you can take a short break to rest, relax and enjoy the open space surrounded by a multitude of monuments. Then, from Bernardou street, a picturesque alley with many points of interest, continue to Nik. Foka street, and finally onto P. Koronaίου street, which ends at the Iroon Polytechniou Square.

### 3. Εκτενείς τουριστική περιγραφή

Ελληνικά:

Η διαδρομή αυτή (1,1 χλμ. συνολικά) μας δίνει τη δυνατότητα να διασχίσουμε το Ιστορικό κέντρο του Ρεθύμνου από ανατολικά προς δυτικά, από την οδό Αρκαδίου έως το κτίριο της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, περνώντας από μνημεία, μουσεία, χαρακτηριστικούς δρόμους και σοκάκια, ανακαλώντας μνήμες από το παρελθόν.

Ξεκινώντας, από έναν σημαντικό δρόμο του Ιστορικού κέντρου, την **οδό Αρκαδίου** (την λεγόμενη Sabbionara κατά την Ενετοκρατία), συναντάμε το *τζαμί του Καρά Μουσά Πασά* [1], που κτίστηκε στη θέση της μονής που κατά την Ενετοκρατία ήταν αφιερωμένη στην Αγία Βαρβάρα. Λίγο παρακάτω, βρίσκεται το *Χάνι του Παττακού*, ένα κτιριακό συγκρότημα εποχής ενετοκρατίας που σήμερα σώζεται μόνο η αναγεννησιακή πρόσοψή του. Στη συνέχεια του ίδιου δρόμου αξίζει να παρατηρήσουμε την πρόσοψη ενός εντυπωσιακού κτιρίου, την *οικία Δρανδάκη*, που ανήκει σε χαρακτηριστικό τύπο σπιτιού της Ενετοκρατίας.

Αφήνοντας την οδό Αρκαδίου, στο σημείο που συναντάμε την **οδό Τσουδερών** (αλλαγή πορείας αριστερά στα 375 μ.), αρχίζουμε να διασχίζουμε την πόλη προς τα δυτικά.

Αφού δούμε το *θύρωμα στη Τσουδερών 12*, φτάνουμε στην **οδό Εθνική Αντιστάσεως** (αλλαγή πορείας αριστερά μετά 135 μ.), όπου μπορούμε να περπατήσουμε ένα μικρό τμήμα της «μικρής αγοράς» και να στρίψουμε στην οδό Αγίου Φραγκίσκου (αλλαγή πορείας δεξιά μετά από 15 μ.), για να φθάσουμε αρχικά στον *Άγιο Φραγκίσκο* [2] και στη συνέχεια στο «Τούρκικο Σχολείο» [3].

Εκεί (αλλαγή πορείας δεξιά μετά από 50μ.), η **πλατεία του Μικρασιατών** (1<sup>ου</sup> Δημοτικού σχολείου) μας δίνει τη δυνατότητα για ένα μικρό διάλειμμα ανάπαυσης και ξεκούρασης απολαμβάνοντας τον χώρο που περιβάλλεται από ένα πλήθος μνημείων.

Στη συνέχεια, προχωράμε στην **οδό Βερνάρδου** (στη βόρεια πλευρά της πλατείας, αλλαγή πορείας αριστερά μετά από 85 μ.), ένα γραφικό σοκάκι, όπου μπορούμε να επισκεφτούμε μνημεία και μουσεία της πόλης: το *Τζαμί Νερατζές (Γαζή Χουσεΐν Πασά)* [4] (σημερινό Ωδείο), με το εντυπωσιακό θύρωμα του και τον μιναρέ που ξεχωρίζει με το ύψος του, το *Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο* [5], καθώς και το αξιόλογο θύρωμα στον αριθμό 30.

Μετά τη συμβολή με την **οδό Νικ. Φωκά** (αλλαγή πορείας δεξιά μετά από 135 μ.) και με κατεύθυνση προς τα βόρεια, φτάνουμε σε ένα πλάτεμα όπου δεσπόζει ο *Ναός της Κυρίας των Αγγέλων (Ιερός Ναός της Μαρίας της Μαγδαληνής)* [6].

Προχωρώντας δυτικά στην **οδό Π. Κορωναίου** (αλλαγή πορείας αριστερά μετά από 25 μ.), θα συναντήσουμε μια από τις 10 κρήνες του Ιστορικού κέντρου και δίπλα της ένα ακόμη τζαμί, το *Ιμπραΐμ τζαμί*.

Στο τέλος του δρόμου (μετά από 230 μ.), βρίσκουμε την **πλατεία των Ηρώων Πολυτεχνείου** με το νεοκλασσικό κτίριο στο οποίο στεγάζονται οι υπηρεσίες της *Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης* (στη δυτική πλευρά της Πλατείας).

### Αγγλικά:

This route (1.1 km in total) allows us to cross the Historic Center of Rethymnon from east to west, passing monuments, museums, characteristic streets and alleys, recalling memories from the past.

Starting from an important street of the historical center, Arkadiou street (the so-called Sabbionara during the Venetian occupation), we come across the mosque of Kara Musa Pasha [1], which was built on the site of the monastery that during the Venetian occupation was dedicated to Saint Barbara.

A little further down, there is the Hani of Pattakos, a building complex from the Venetian era, today only its Renaissance facade is preserved.

Further along the same street, it is worth noticing the facade of an impressive building, the Drandaki house, which belongs to a typical type of house of the Venetian period.

Leaving Arkadiou Street, at the point where we meet Tsouderon Street (turn left at 375 m.), we begin to cross the city towards the west. After seeing the gate at Tsouderon 12, we reach Ethniki Antistaseos street (turn left after 135 m), where we can walk a small part of the "small market" and turn onto Agios Frangiskos street (turn right after 15 m.), to reach first St. Francis [2] and then the "Turkish School" [3].

There (turn right after 50m.), the square of Mikrasiaton (1st Primary School) gives us the opportunity for a short break of rest and relaxation enjoying the space surrounded by a multitude of monuments.

Then, we proceed to St. Bernardou (on the north side of the square, turn left after 85 m.), a picturesque alley, where we can visit monuments and museums of the city: the Neratzes Mosque (Gazi Hussein Pasha) [4] ( today's Conservatory), with its impressive portico and minaret that stands



out with its height, the Historical and Folklore Museum [5], as well as the remarkable portico at number 30.

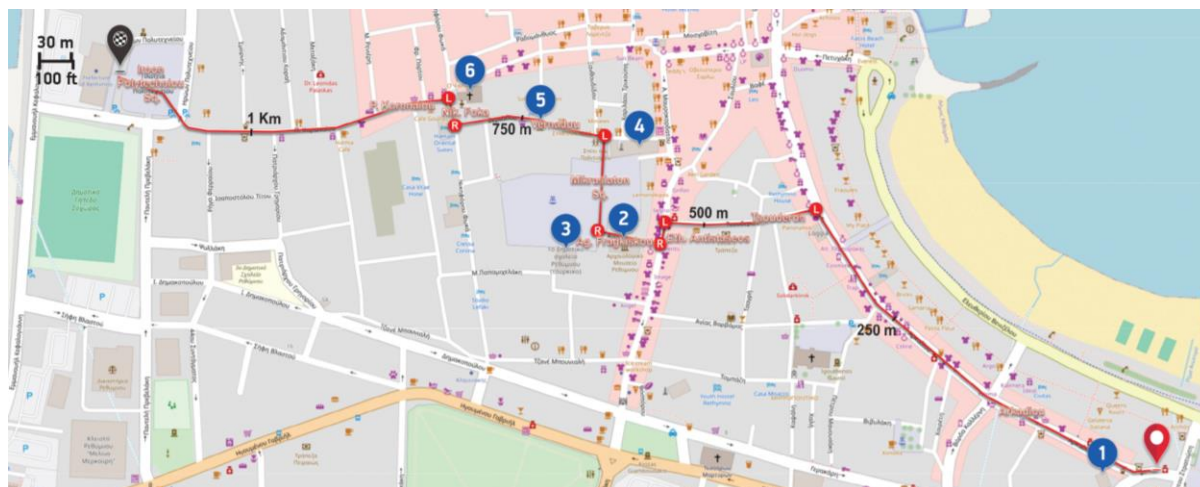
After the junction with Nik street. Fokas (turn right after 135 m.) and heading north, we reach a plateau dominated by the Church of the Lady of the Angels (Holy Church of Mary Magdalene) [6].

Proceeding west on P. Koronaio Street (turn left after 25 m.), we will come across one of the 10 fountains of the Historical Center and next to it another mosque, the Ibrahim Mosque.

At the end of the road (after 230 m.), we find the Polytechnic Heroes Square with the neoclassical building that houses the services of the Prefectural Self-Government (on the west side of the Square).

Η Πράξη συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Τ.Π.Α.)  
και από Εθνικούς πόρους της Ελλάδας και της Κύπρου

## 4. Χάρτης της διαδρομής



## 5. Οδοί & Σημεία ενδιαφέροντος

Οι οδοί (ζώνες κίνησης πεζών, πχ. πεζοδρόμια, πεζόδρομοι, πλατείες, κ.λπ.) που περιλαμβάνονται στη διαδρομή (και παρουσιάζονται αναλυτικά στην διαδικτυακή πύλη) είναι τα εξής:

1. **Πλατεία Άγνωστου Στρατιώτη**
2. Στη δυτική πλευρά της πλατείας: **Οδός Αρκαδίου**
3. Αλλαγή πορείας αριστερά μετά από 375 μ.: **Οδός Τσουδερών**
4. Αλλαγή πορείας αριστερά μετά από 135 μ.: **Οδός Εθνική Αντιστάσεως**
5. Αλλαγή πορείας δεξιά μετά από 15 μ.: **Οδός Αγίου Φραγκίσκου**
6. Αλλαγή πορείας δεξιά μετά από 50μ.: **Πλατεία Μικρασιατών**
7. Στη βόρεια πλευρά της πλατείας, αλλαγή πορείας αριστερά μετά από 85 μ.: **Οδός Βερνάρδου**
8. Αλλαγή πορείας δεξιά μετά από 135 μ.: **Οδός Νικ. Φωκά**
9. Αλλαγή πορείας αριστερά μετά από 25 μ.: **Οδός Π. Κορωναίου**
10. Άφιξη μετά από 230 μ.: **Πλατεία των Ηρώων Πολυτεχνείου**

**Σημείωση:** Οι οδοί και οι πλατείες που αναφέρονται στις οδηγίες, στην πύλη θα πρέπει να συνδέονται με τις αντίστοιχες πληροφορίες προσβασιμότητάς τους.

Τα βασικά σημεία ενδιαφέροντος που περιλαμβάνονται στη διαδρομή (και παρουσιάζονται αναλυτικά στην διαδικτυακή πύλη) είναι τα εξής:

1. Τζαμί Καρά Μουσά Πασά / Kara Musa Pasha Mosque (40 m, 0,5 mins)

Το τζαμί αυτό πήρε το όνομά του από τον τούρκο διοικητή των ναυτικών επιχειρήσεων κατάληψης του Ρεθύμνου, το 1646. Στη θέση του, κατά την περίοδο της Βενετοκρατίας, υπήρχε μονή αφιερωμένη στην Αγία Βαρβάρα. Δυτικά από το κεντρικό κτήριο υπάρχει ο ερειπωμένος μιναρές του τζαμιού, ο οποίος δεν είναι ορατός από το δρόμο λόγω της υψηλής και πυκνής βλάστησης. Στο χώρο βρίσκεται ακόμη μία στεγασμένη με θόλο κρήνη, η οποία έχει δύο όψεις: μία από την πλευρά της οδού Αρκαδίου και μία από την αυλή του τζαμιού. Κάτω από το θόλο της γίνεται η είσοδος στο τζαμί. Στον περίβολο σώζεται ακόμη και ένας τουρμπές (θολωτή νεκρική κατασκευή), στον οποίο ίσως είχε ενταφιαστεί ο ιδρυτής του τζαμιού. Σήμερα, στο χώρο στεγάζεται εργαστήριο συντήρησης της 13<sup>ης</sup> Εφορείας Αρχαιοτήτων.

## 2. Ναός Αγίου Φραγκίσκου / Saint Francesco Church (550 m, 9,5 mins)

Είναι ένα από τα πιο σημαντικά μνημεία του Ρεθύμνου. Η εκκλησία του Αγίου Φραγκίσκου αποτελούσε το κύριο ναό Μονής του τάγματος των Φραγκισκανών. Η αρχιτεκτονική του κτηρίου και η γλυπτή διακόσμηση παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον. Εκτός από το ναό σώζονται και δύο ερειπωμένα παρεκκλήσια ακριβώς ανατολικά του. Εντυπωσιακό είναι το θύρωμα της εισόδου με κιονόκρανα σύνθετου ρυθμού. Αυτή την εποχή γίνονται ανασκαφές και έχουν βρεθεί αξιόλογα αρχαιολογικά ευρήματα με σπουδαιότερα τάφους Βενετών ευγενών.

Detailed:

Αν και τα τάγματα των φραγκισκανών μοναχών κάνουν, ήδη από τον 13ο αιώνα, αισθητή την παρουσία τους στην Κρήτη, φαίνεται ότι άργησαν να εγκατασταθούν στο Ρέθυμνο, σύμφωνα με τις πηγές. Η ίδρυση της Μονής των Φραγκισκανών το 1530 από μέλη της γνωστής αριστοκρατικής οικογένειας των Barozzi συνοδεύεται από την κατασκευή ενός από τους μεγαλοπρεπέστερους ναούς μέσα στην πόλη. Το καθολικό της Μονής χτίστηκε στο μέσον περίπου της κεντρικής οδικής αρτηρίας που ένωνε το κέντρο της πόλης με την Πύλη Guora, αρκετά κοντά στο μοναστήρι των Αυγουστινιανών.

Το καθολικό ήταν μονόχωρος δρομικός ναός με εγκάρσιο κλίτος και παρεκκλήσια στην ανατολική πλευρά. Ο κύριος ναός, διαστάσεων 25μ. x 9,20μ., στεγάζει σήμερα την προσωρινή συλλογή του Αρχαιολογικού Μουσείου. Οι ιστορικοί χάρτες δείχνουν ότι το μοναστηριακό συγκρότημα εκτεινόταν προς τα νότια, προς τη σημερινή οδό Γοβατζιδάκη, περιμετρικά ενός αιθρίου. Στο νότιο παρεκκλήσιο, τον τρούλο τον συγκρατούν πεσσοί, κιονόκρανα και τόξα από γκρίζο μάρμαρο της Istria, ένα υλικό που δεν απαντά συχνά εκείνη την εποχή στην Κρήτη. Το βόρειο παρεκκλήσιο είναι στεγασμένο με σταυροθόλιο με εμφανείς τις νευρώσεις, ένα γοθικό αρχιτεκτονικό στοιχείο που μιμούνται αρκετές φορές οι βυζαντινοί ναοί της ίδιας περιόδου. Στα τέλη του 16ου ή στις αρχές του 17ου αιώνα, έγιναν διάφορες εργασίες στο Μοναστήρι, μεταξύ άλλων κατασκευάστηκε το επιβλητικό θύρωμα στη βόρεια πλευρά του καθολικού. Οι παραστάδες και το τοξωτό άνοιγμα της εισόδου πλαισιώνονται από κίονες που στηρίζονται σε ψηλές πλίνθους και συγκρατούν τον θριγκό και τα κιονόκρανα του γνωστού ως σύνθετου ρυθμού.

Αντιστρόφως ανάλογη προς τον μικρό αριθμό των μοναχών που το συντηρούσαν ήταν, καθώς φαίνεται, η αίγλη αυτού του μοναστηριακού ιδρύματος. Σε αυτό συνηγορούν δύο τεκμήρια: αφενός το γεγονός ότι εδώ έδρευε η θρησκευτική αδελφότητα της Παναγίας του Καρμήλου, της οποίας τα μέλη προέρχονταν, κατά κανόνα, από αριστοκρατικές οικογένειες· και αφετέρου ότι ο χώρος του

Καθολικού της Μονής είχε επιλεγεί ως τόπος ταφής πολλών πλούσιων και ανώτατων αξιωματούχων. Από γραπτές πηγές, κυρίως από διαθήκες, πληροφορούμαστε ότι εκεί ήταν θαμμένοι, μεταξύ άλλων, ο Σύμβουλος της πόλης Marko Donati, το 1541, αλλά και ο Τζώρτζης Λομβάρδος, το 1644, που έφερε τίτλο κρητικής ευγενείας. Αυτά τα στοιχεία επιβεβαιώνονται από ανασκαφικά ευρήματα, όπως οι τάφοι στο επίμηκες κλίτος και το βόρειο παρεκκλήσιο αλλά κυρίως από έναν ιδιαίτερα επιμελημένο τάφο στο κέντρο του νότιου παρεκκλησίου κάτω από τον τρούλο.

### 3. Τούρκικο Σχολείο / Turkish School (580 m, 10 mins)

Το 1<sup>ο</sup> Δημοτικό σχολείο Ρεθύμνου ή «Τούρκικο», όπως συνηθίζεται να αποκαλείται, είναι το παλιότερο σχολικό κτήριο του Ρεθύμνου. Στο χώρο αυτό στεγαζόταν οθωμανικό σχολείο θηλέων που ιδρύθηκε το 1795. Το κτήριο που υπάρχει σήμερα κατασκευάστηκε το 1890 και αντικατέστησε το παλιότερο. Η είσοδος του βρίσκεται δίπλα στο ναό του Αγίου Φραγκίσκου. Οι Τούρκοι στένεψαν το βενετσιάνικο εξωτερικό θύρωμα χτίζοντας ένα μικρότερο εσωτερικό. Ανάμεσα στα δυο θυρώματα υπάρχει εντυπωσιακή παράσταση κληματαριάς. Στις βάσεις των παραστάδων σώζονται δυο κατεστραμμένα ανάγλυφα λιοντάρια, ενώ πιο ψηλά υπάρχουν τα σύμβολα της οθωμανικής αυτοκρατορίας, σεμνή με μισοφέγγαρο.

### 4. Τζαμί Νερατζές (Ωδείο) / Mosque 'Neratzes' (Conservatory) (700 m, 12 mins)

Το κτήριο αυτό αποτελούσε το καθολικό της μονής και ήταν αφιερωμένο στη Παναγία των Αυγουστινιανών "Santa Maria". Η εκκλησία έχει ορθογωνικό σχήμα και στεγάζεται με τρεις μικρούς τρούλους, οι οποίοι αντικατέστησαν την κεραμοσκεπαστη στέγη της βενετικής εκκλησίας. Το θύρωμα του κτηρίου είναι ένα από τα εντυπωσιακότερα του Ρεθύμνου. Το διπλανό παρεκκλήσι ήταν αφιερωμένο στο Σώμα του Χριστού. Η εκκλησία μετατράπηκε σε τζαμί το 1657 ενώ το παρεκκλήσι του σε οθωμανικό ιεροσπουδαστήριο. Το 1890 προστέθηκε μεγάλος μιναρές με δύο εξώστες από το μηχανικό Γεώργιο Δασκαλάκη και είναι ο ψηλότερος του Ρεθύμνου. Σήμερα, το "τζαμί Νερατζέ", φιλοξενεί το Ωδείο της πόλης.

Detailed:

Στην τελευταία φάση της Βενετοκρατίας, ο μοναχισμός γνωρίζει ιδιαίτερη άνθιση· το επιβεβαιώνει η ίδρυση μεγάλων μοναστικών ιδρυμάτων καθολικού δόγματος και μέσα στην πόλη του Ρεθύμνου.



Στον κεντρικό οδικό άξονα, από την Πύλη Γκουόρα προς την κεντρική πλατεία, πολύ κοντά μάλιστα στην πλατεία, βρισκόταν η Μονή Αυγουστινιανών μοναχών, αφιερωμένη στην Παναγία (Santa Maria).

Το καθολικό της Μονής, το σημερινό Ωδείο του Ρεθύμνου, έχει υποστεί πολλές επεμβάσεις και αλλοιώσεις, κάποια από τα βασικά χαρακτηριστικά του παραμένουν ωστόσο ευδιάκριτα. Στους ιστορικούς χάρτες της εποχής διακρίνονται οι μεγάλες διαστάσεις του παλαιού ορθογώνιου δρομικού ναού με τη δίριχτη στέγη. Ο ναός κατασκευάστηκε προς τη μεριά του δρόμου και είχε δικό του καμπαναριό. Οι υπόλοιποι χώροι του μοναστηριού διατάσσονταν γύρω από ένα εσωτερικό αίθριο. Σε πρόσφατες ανασκαφές αποκαλύφθηκαν λείψανα κτηρίων που ανήκαν στο νότιο τμήμα του μοναστηριακού συγκροτήματος. Ο κρητικός επίσκοπος Tomasso Contarini σημειώνει στην αναφορά του ότι, στις αρχές του 17ου αιώνα, έξι έως επτά πατέρες συντηρούσαν το κοινόβιο. Από αυτό το μοναστήρι προέρχεται το μαρμάρινο άγαλμα που εκτίθεται σήμερα στο Αρχαιολογικό Μουσείο (βλ. Αγ. Φραγκίσκος). Το σπάνιο αυτό δείγμα γλυπτικής εκείνης της εποχής στο νησί παριστάνει τον άγιο Αντώνιο με μοναστικό ένδυμα, να κρατά στο δεξί του χέρι ποιμαντορική ράβδο. Την είσοδο στη βόρεια πλευρά της παλαιάς εκκλησίας κοσμεί ένα από τα πιο εντυπωσιακά αναγεννησιακά θυρώματα της Κρήτης.

Η διπλοί ραβδωτοί ημικίονες πατούν πάνω σε ψηλά βάθρα και συγκρατούν κορινθιακά κιονόκρανα και θριγκό. Ιδιαίτερα στοιχεία αποτελούν οι κόγχες που έχουν τοποθετηθεί ανάμεσα στους ημικίονες αλλά και το περίτεχνα διακοσμημένο κλειδί στο ανώτατο σημείο του ημικυκλικού τόξου της εισόδου. Ο ερευνητής Ιορδάνης Δημακόπουλος χρονολογεί την κατασκευή στις πρώτες δεκαετίες του 17ου αιώνα και διακρίνει την επιρροή του φημισμένου Ιταλού θεωρητικού της αρχιτεκτονικής Sebastiano Serlio.

Στα δυτικά του καθολικού χτίστηκε παρεκκλήσιο με χρηματοδότηση των αδερφών Μαρίας και Ανδριάνας Μουάτσο, που ανήκαν σε μια από τις παλαιότερες αριστοκρατικές οικογένειες της Κρήτης με καταγωγή από το Τορτσέλλο της Βενετίας. Άλλο ένα τεκμήριο ειρηνικής συμβίωσης Καθολικών και Ορθόδοξων στην Κρήτη είναι το γεγονός ότι το παρεκκλήσιο ήταν αφιερωμένο στο Corpus Domini (Αγία Δωρεά) και ότι στη λιτανεία κατά την διάρκεια του εορτασμού συμμετείχαν και τα δυο δόγματα με μεγάλη μάλιστα λαϊκή συμμετοχή.

##### 5. Ιστορικό-Λαογραφικό Μουσείο / Historical & Folklore Museum (715m, 12 mins)

Στην παλιά πόλη του Ρεθύμνου ένα βενετσιάνικο αρχοντικό έχει ανοίξει τις αίθουσες του και στεγάζει το ιστορικό και λαογραφικό μουσείο της πόλης. Το βενετσιάνικο κτίριο του Ιδρύματος, ιστορικό διατηρητέο μνημείο του 17ου αι., προσφέρει τον ιδεώδη χώρο για την παρουσίαση των συλλογών του ενώ παράλληλα η λειτουργία του Μουσείου συμβάλλει στην προστασία του μνημείου.

Οι εκθεσιακοί χώροι του Μουσείου (μόνιμη έκθεση) εκτείνονται σε πέντε (5) αίθουσες και περιλαμβάνουν κυρίως αντικείμενα της παραδοσιακής χειροτεχνίας και λαϊκής τέχνης. Στόχος του Ιστορικού - Λαογραφικού Μουσείου Ρεθύμνης είναι να εξελιχθεί σε ένα σύγχρονο ερευνητικό και εκπαιδευτικό κέντρο για τη διάσωση του Λαϊκού πολιτισμού της Κρήτης ενώ με διεθνή συνεργασία θα αναζητήσει και θα προβάλει τις κοινές αξίες των λαών που αποτελούν πανανθρώπινη κληρονομιά.

Στις αίθουσές του παρουσιάζονται οι συλλογές του από υφαντά, κεντήματα, δαντέλες, κεραμικά, καλάθια, καθώς και τα παραδοσιακά επαγγέλματα του χαλκουργού, του σαμαροποιού, του πεταλωτή κ.ά. Στο ισόγειο στεγάζονται περιοδικές εκθέσεις και πραγματοποιούνται εκπαιδευτικά προγράμματα. Στην πίσω και την κεντρική αυλή σώζονται μέχρι σήμερα το περιβόλι με τις νεραντζιές, το πηγάδι και η στέρνα με την πέτρινη σκάφη. Τέτοιοι όμορφοι και μεγάλοι κήποι υπάρχουν σε πολλά σπίτια της παλιάς πόλης του Ρεθύμνου, αθέατοι απ' τον δρόμο.

#### 6. Ναός της Κυρίας των Αγγέλων / Church of Our Lady of the Angels (825 m, 14mins)

Ο σημερινός ναός της Κυρίας των Αγγέλων ή «Μικρή Παναγία», σε αντιπαραβολή με τη «Μεγάλη Παναγία», δηλαδή το μητροπολιτικό ναό του Ρεθύμνου, χτίστηκε τα τελευταία χρόνια της βενετοκρατίας και ήταν αφιερωμένη στη Μαρία τη Μαγδαληνή. Στα πρώτα χρόνια της τουρκικής κατάκτησης, ο ναός είχε αφιεθεί στους χριστιανούς για λατρεία. Αργότερα οι Τούρκοι τον μετέτρεψαν σε Τζαμί και μάλιστα του πρόσθεσαν και μιναρέ. Σύντομα, η κορυφή του μιναρέ έπεσε και από τότε ακουγόταν σαν «κουτσοτρούλης». Το 1917, μετατράπηκε σε ορθόδοξη εκκλησία. Κάποιοι χριστιανοί σκηνοθέτησαν την εύρεση στα σκαλιά του μιναρέ μιας εικόνας της Παναγίας, που σήμερα βρίσκεται στο πρώτο δεξιά προσκυνητάρι της εκκλησίας και ανάγκασε τους Τούρκους να παραχωρήσουν το ναό στους χριστιανούς.

## 6. Οδηγίες και πληροφορίες της διαδρομής

### Ελληνικά:

Αφετηρία: Πλατεία Άγνωστου Στρατιώτη (δυτική πλευρά)

Οδός Αρκαδίου (κατεύθυνση βορειοδυτική): τζαμί του Καρά Μουσα Πασά [#1], Χάνι του Παττακού και οικία Δρανδάκη.

Μετά από 375 μ., αριστερά (δυτικά) στην οδό Τσουδερών: θύρωμα στη Τσουδερών 12.

Μετά από 135 μ., αριστερά (νότια) στην οδό Εθνική Αντιστάσεως: «μικρή αγορά».

Μετά από 15 μ., δεξιά (δυτικά) στην οδό Αγίου Φραγκίσκου: Ναός Αγίου Φραγκίσκου [2].

Μετά από 50 μ., δεξιά (βόρεια) στην πλατεία του Μικρασιατών: «Τούρκικο Σχολείο» [3],

Μετά από 85 μ., αριστερά (δυτικά) στην οδό Βερνάρδου: Τζαμί Νερατζές [4], Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο [5] και αξιόλογο θύρωμα στον αριθμό 30.

Μετά από 135 μ., δεξιά (βόρεια) στην οδό Νικ. Φωκά: Ιερός Ναός της Μαρίας της Μαγδαληνής [6].

Μετά από 85 μ., αριστερά (δυτικά) στην οδό Π. Κορωναίου: κρήνη και Ιμπραΐμ τζαμί.

Μετά από 230 μ.: πλατεία των Ηρώων Πολυτεχνείου: νεοκλασικό κτίριο της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (στη δυτική πλευρά της Πλατείας).

Τερματισμός: Κτίριο Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.

Συνολικό μήκος: 1100 μ. Κέρδος/απώλεια ύψους: +19,8 μ., -17,5 μ. Μέση κλίση: +2,6%, -3,5%

Προσβασιμότητα: μη προσβάσιμη με αναπηρικό αμαξίδιο, δεν υπάρχει οδηγός όδευσης τυφλών, δεν υπάρχει WC ΑμεΑ

### Αγγλικά:

Starting point: Agnostou Stratioti Sq. (west side)

Arkadiou St. (northwest direction): Kara Moussa Pasha Mosque [#1], Pattakos Hani and Drandaki Masion.

After 375 m., left (west) in Tsouderon str.: Gate at Tsouderon 12.

After 135 m, left (south) in Ethniki Antistaseos str.: "small market".

After 15 m., right (west) in St. Francesco str.: Church of Saint Francesco [2].



After 50 m., right (north) in Mikrasiaton Sq.: "Turkish School" [3].

After 85 m., left (west) in Bernardou str.: Neratzes Mosque [4], Historical and Folklore Museum [5] and a remarkable building at number 30.

After 135 m., right (north) in Nik. Foka str.: Church of Our Lady of the Angels [6].

After 85 m., left (west) in P. Koronaiou str.: fountain and Ibrahim mosque.

After 230 m.: Iroon Polytechniou Sq.: neoclassical building of the Prefectural Government (on the west side of the Square).

Termination: Prefectural Government building.

Total length: 1100 m.

Height gain/loss: +19.8m, -17.5m

Average slope: +2.6%, -3.5%

Accessibility: wheelchair accessible, no guide for the blind, no WC for the disabled